

om vad andra forskare har hävdad i liknande frågor. Parland-von Essen hade också kunnat lyfta fram betydelsen av en del av sina resultat som bygger på omfattande arkivkännedom. Kvinnornas betydelse inom köpmannaeliterna i Finland som författaren så tydligt påvisar är till exempel ett ämne som har studerats bara av ett fåtal personer. Hennes insats på detta område är alltså inte utan betydelse, vilket får sägas här eftersom hon inte säger det i sin bok.

*Ulla Ijäs*

Per-Ola Räf, *Fårkonsulenter på 1700-talet: biografisk matrikel över eleverna vid Jonas Alströmers Schäferskola på Höjentorp och i Alingsås*, Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden nr 46 (Stockholm: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, 2010). 154 s.

Kanske inte läsaren omedelbart kastar sig över en bok med den här titeln. Den säger vad det handlar om, vilket kanske låter smalt. Den är också främst en "matrikel", styrd av alfabetet och med flera register. Efter inledningar följer den biografierande huvuddelen över ett sextiotal elever vid schäferierna först i Höjentorp och sedan Alingsås, sedan några bilagor av organisatorisk art. Som sagt, det här är inte en bok för Pressbyrån. Men samtidigt är detta 1700-talet i vision och verklighet, förhoppningar om en bärande inhemsk ullproduktion, utvecklade manufakturer och utkonkurrerad import, resultatet i form av ett ansenligt antal ofta fattiga men välutbildade fåreexperter.

Främst handlar det om ett antal öden, upplagda i turordningen födelse, utbildning, verksamhet, publicering, allt följt av källhänvisningar. Det är en väldokumenterad framställning. Det enda som kunde vara tydligare är hänvisningarna till handskrivet material (var finns Rothofs så ofta återopade dagbok?). Andrahandsfigurer som Karl Dahlman-Eskilsson,

Lorens Rothof och Carl Nyrén blir här huvudpersoner. Alströmarnas roll som epokens uppbyggare mer än skymtar. Ett sextiotal elever biografieras. Inte så få hade en akademisk bakgrund, några hade till exempel disputerat för Linné (Erland Tursén, Nils Hesselgren, den danske eleven Jörgen Tyke Holm), flera hade läst i Lund. Deras verksamhet följs i arkiven och citeras med välvalda utdrag. Man kan imponeras av schäfrarnas publiceringsverksamhet och deras bouppteckningar visar upp ibland goda bibliotek, någon ägde 160 böcker.

Gruppen passar förstås in i en värld som hyllade herdeidyllen. Som det står i avisan när kungaparet besökt Höjentorp 1744: "Schäfergåssarnas enfaldiga Musique uptogs så nådigt, at när de med sina Wallhorn tystnade, fingo de befallning, at åter begynna blåsa" (s. 79). Men mycket talar om misär eftersom finansiering ofta saknades. Meningen att ge socknens fårkonsulent ett hemman uppfylldes inte alltid eller tog tid. Så blev hela projektet en parentes, men den ligger som sagt, mitt i perioden på frihetstidens gröna allmänning. Bibliotekarien vid Veterinärhögskolan i Skara Pelle Räfs bok hjälper oss att komma nära denna verklighet och duger till ren lustläsning. Man får veta mycket om tiden men också om fåren, deras avel, deras sjukdomar och besvär, och deras betydelse för människan.

*Gunnar Broberg*

Jesper Swedberg, *Swensk Ordabok*, utgiven efter Uppsala-handskriften, med tillägg och rättelser ur övriga handskrifter, av Lars Holm, Skara stiftshistoriska sällsks skriftserie 46 & Acta Bibliothecae Scarenensis 12 (Järpås: Stiftelsen för utgivande av Skaramissalet, 2009). 718 s.

Numera är Jesper Swedberg kanske mest känd som psalmdiktare och möjligen som far till Emanuel Swedenborg. Han var professor, se-